

Turizm Destinasyonu Risk Algısı ile Öz Etkinlik Düzeyi Arasındaki İlişki: Van İli Örneği*

Beste Nisa Orhun^{1**}  Sağbetullah Meriç² 

¹ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Van, Türkiye, bestenisaorhun@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5578-2546

² Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Van, Türkiye, smeric@yyu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1949-623X

Öz

Bu araştırmada kişilerin destinasyona yönelik algıladıkları riskleri ifade eden turistik destinasyon risk algısı ile kişilerin kendi beceri ve yeteneklerine olan inancını ifade eden öz etkinlik arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma evrenini Türkiye’de ikamet eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Van ilinin doğal ve kültürel çekiciliklere sahip önemli bir turizm destinasyonu olması ve Van iline yönelik risk algısının yüksek olabileceği düşüncesi sebebiyle araştırma alanı olarak Van ili seçilmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan anket tekniği ile veri toplanmıştır. Çevrim içi ve yüz yüze anketler ile elde edilen verilerin homojen olmasına dikkat edilerek 2072 katılımcıdan veri toplanmıştır. Araştırma kapsamında katılımcılardan toplanan verilerin frekans ve ortalama hesapları yapılarak değişkenler arasındaki ilişkiler ve etkiler analiz edilerek yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda turistik destinasyon risk algısı ile öz etkinlik inancı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca öz etkinlik düzeyinin bir alt boyutu olan zorluklara atılma-mücadele faktörünün, destinasyon risk algısı üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgililere yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Turizm Destinasyonu, Risk, Risk Algısı, Öz Etkinlik, Van

Relationship Between Risk Perception of Tourism Destination and Self-Efficacy Level: The Case of Van Province

Abstract

In this study, the relationship between touristic destination risk perception, which expresses the risks perceived by people towards the destination, and self-efficacy, which expresses people's belief in their own skills and abilities, was examined. The population of the research consists of the citizens of the Republic of Turkey residing in Turkey. The province of Van was chosen as the research area because of the thought that Van province is an important tourism destination with natural and cultural attractions and that the risk perception towards Van may be high. In the study, data were collected by the questionnaire technique, which is one of the quantitative research methods. Data were collected from 2072 participants, paying attention to the homogeneity of the data obtained through online and face-to-face surveys. Within the scope of the research, the frequency and average calculations of the data collected from the participants were made and the differences between the variables were interpreted by analyzing the relationships and effects. As a result of the research, a negative significant relationship was determined between the touristic destination risk perception and self-efficacy belief. In addition, it was concluded that the factor of throwing into difficulties, which is a sub-dimension of the level of self-efficacy, is effective on the perception of destination risk. In line with the results obtained, suggestions for the interested parties were presented.

Keywords: Tourism Destination, Risk, Perception of Risk, Self-Efficacy, Van

Önerilen Atıf/Suggested Citation

Orhun, B. N. ve Meriç, S. (2022). Turizm Destinasyonu Risk Algısı ile Öz Etkinlik Düzeyi Arasındaki İlişki: Van İli Örneği. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 447-467.

*Bu çalışma, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında "Turizm Destinasyonu Risk Algısı ile Öz Etkinlik Düzeyi Arasındaki İlişki: Van İli Örneği" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Sorumlu yazar e-posta: bestenisaorhun@yyu.edu.tr

Araştırma Makalesi

Cilt 6, Sayı 2, 2022
ss. 447-467

Gönderim : 27.12.2021
1. Düzeltme: 26.02.2022
2. Düzeltme: 22.05.2022
Kabul Tarihi: 31.05.2022

Research Article

Vol 6, No 2, 2022
pp. 447-467

Received : 27.12.2021
Revision1: 26.02.2022
Revision2: 22.05.2022
Accepted: 31.05.2022

GİRİŞ

Turizm destinasyonu; turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile alt yapı ve üst yapı unsurlarını barındıran ülke, bölge, şehir, köy veya ada şeklindeki coğrafi alanları ifade etmektedir (Buhalis, 2000: 98). "Tatil yapılacak varış noktası olarak" da ifade edilen turizm destinasyonu; doğal, kültürel ve tarihi değerlere sahip olmalıdır (Meriç ve Erten, 2020). Çünkü destinasyonun sahip olduğu altyapı ve üstyapı olanakları, turistlerin satın alma kararını önemli derecede etkilemektedir (Metin ve Kalay, 2021). Altyapı ve üstyapı olanaklarının yanı sıra destinasyona yönelik algılanan risk de satın alma kararı açısından önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü insanlar riskli olarak gördükleri destinasyonlardan doğal olarak uzak durma eğilimindedirler.

Van ili, doğal ve kültürel çekiciliklere sahip önemli bir turizm destinasyonudur (Metin ve Bayram Öz, 2021). Buna ek olarak Türkiye'nin doğusuna ait risk algısının yüksek olduğu ve bu durumun turizm faaliyetlerinin gelişmesine engel teşkil ettiği, yerel yöneticiler ve yerel halk tarafından yaygın olarak ifade edilmektedir. Bu nedenle "Van ili gerçekten riskli bir yer midir? Yoksa bu düşünce, turistlerin gelmeme durumu için ortaya atılmış bir bahane midir?" sorularından yola çıkılarak Van iline yönelik turistik risk algısı araştırılmıştır. Yapılan literatür araştırmaları sonucunda bu sorunun cevabı bulunamamış ve turistik risk algısının ölçüldüğü çok az çalışmaya rastlanmıştır. Bu nedenle araştırma fikri araştırma eylemine dönüşmüştür.

Araştırmada ele alınan bir diğer değişken insanların öz etkinlik düzeyidir. Bireylere ait psikolojik özelliklerden biri olan öz etkinlik inancının da risk algısını etkileyen faktörlerden biri olduğu düşünülmektedir. Öz etkinlik, kişilerin gerçekçi ve zor hedefler belirleyerek bu hedeflere karşı bağlılık göstermelerini sağlayan ve bireysel performanslarını olumlu yönde etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Bandura, 2000: 120). Yeni hedefler belirlemek ve bu hedeflere ilerlemek ise birtakım belirsizlikler içermektedir. Genel olarak bir eylemin içerdiği belirsizlik ve zarar ise risk kavramı ile ilişkilidir (Fuchs ve Reichel, 2006: 85).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye vatandaşlarının öz etkinlik düzeyi ile bu kişilerin Van iline yönelik risk algılarını ölçmek ve bu iki değişken arasındaki ilişkiyi ve etkiyi belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak konu kapsamında yapılmış olan araştırmalar incelenmiş ve öz etkinlik düzeyi ve algılanan turistik risk algısı kavramları açıklanmıştır. Sonrasında veri elde etmek için tasarlanan metodoloji bölümü verilerek araştırma hakkında bilgiler sunulmuştur. Son olarak, elde edilen verilerin analizleri yapılarak ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Turistik Risk Algısı

Türk Dil Kurumu risk kavramını, "zarara uğrama tehlikesi" olarak tanımlamıştır (TDK, 2021). Risk kavramı; psikoloji, istatistik, ekonomi gibi çeşitli disiplinlerin ilgi alanına giren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Orhun ve Meriç, 2020). Bu yüzden literatürde riski tanımlayan birçok tanım yer almaktadır. Lee (2009: 130)'a göre risk, bir ürün veya hizmet faaliyetinin, mevcut özelliklerinin tüketicilerin ihtiyaçlarını

karşılayamaması ihtimali ile ortaya çıkan belirsizlik durumudur. Brunel ve Pichon (2004: 362)'a göre risk, olayların sonucunun belirsiz olmasından kaynaklanan, istenmeyen durumlardır. Fuchs ve Reichel (2006: 85)'e göre risk, genel olarak bir eylemin içerdiği belirsizliği ve zararı ifade etmektedir. Turistik risk algısı ise, turistlerin satın alma sürecinde, ürün ve hizmetlerden beklenen performansı elde edememeleri durumunu ifade etmektedir. Risk algısı, tüketicinin karar verme sürecinin her aşamasını etkileyen önemli bir kavramdır (Mitchell, 1992: 30). Risk algısı hem mevcut alternatiflerin değerlendirilmesinde hem de satın alma niyeti üzerinde doğrudan etkisi olan bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir ürünle ilgili risk algısının yüksek olması durumunda, satın alma niyetlerinin ve davranışlarının düştüğü; risk algısı düşük olduğunda ise satın alma niyetinin yüksek oranda olacağı araştırmalar sonucunda ortaya konulmuştur (Wood ve Scheer, 1996: 402).

Literatür incelendiğinde algılanan risk türlerinin 6 boyut altında ele alındığı grlmektedir (Featherman ve Pavlou, 2003: 455; Fuchs ve Reichel, 2006: 89; Deniz ve Erciş, 2008: 306; Türker, 2013: 98).

Fiziksel risk algısı, herhangi bir ürün ya da hizmetin, insanların fiziksel sağlığı üzerinde olan etkileri ile ilgili kaygıları ifade etmektedir (Yener ve Taşoğlu, 2020: 433; Bozkurt, Meriç ve Kaymış, 2020). Fiziksel risk algısı faktörünü destinasyon risk algısı bazında değerlendirmek gerekirse, tatil esnasında yaşanabilecek terör saldırısı, trafik kazası, fiziki saldırı gibi riskler (Türker, 2013: 101) fiziksel risklere örnek olarak verilebilir.

Finansal risk algısı, yatırılan paranın kaybedilmesi ile ilgilidir (Demir ve önem, 2012: 26). Başka bir ifadeyle finansal risk, ödenen paranın karşılığının alınamaması durumu ile ilgilidir (Türker, 2013: 100). Turizm kapsamında dşnldğnde, satın alınan tatilin maliyetinin yüksek olması veya ödenen paranın karşılığında elde edilen mal ve hizmetin kişiye tatmin etmemesi, finansal risk boyutu ile ilgilidir.

Sosyal risk, bir ürün veya hizmeti satın aldıktan sonra, satın alan kişinin sosyal çevresindeki itibarını kaybetmesini ifade etmektedir (Featherman ve Pavlou, 2003, 455). Toplum içinde kullanılan ve insanlar tarafından eleştirilme ihtimali yüksek olan otomobil veya elbise gibi ürünlerin sosyal riskleri de yüksek olmaktadır. Bu durum, otel ve yiyecek-içecek işletmelerinin üretmiş olduğu ürünler için de geçerlidir.

Sosyo-Psikolojik risk, satın alınan ürün veya hizmetin, bireyin kişisel imajı ile uyumlu olmaması durumu ile açıklanmaktadır (Fuchs ve Reichel, 2006: 95). Dolayısıyla bu risk türü, zgven ve imaj ile ilişkilidir. Bireyler, ait oldukları toplum tarafından kabul gördükleri sürece psikolojik açıdan daha çok tatmin olurlar. Sosyo-psikolojik risk algısı, tercih edilen destinasyonda tatil yapmanın kişinin kendi imajı ile uyuşmaması veya bu tatilin bireyin çevresi tarafından olumsuz karşılanması olarak ifade edilebilir.

Performans riski, ürünün dizayn edildiği ve tanıtıldığı gibi performans göstermemesi nedeniyle tüketicinin arzu ettiği faydaları sağlayamaması durumu ile ilgilidir (Featherman, Pavlou, 2003: 455). Tatil satın alan kişiler genellikle eğlenebilecekleri konforlu bir ortam beklentisi içine girmektedirler (Türker, 2013: 100). Beklenen bu

performansların elde edilememesi durumu performans riski algısı ile ilgilidir. Örneğin, tatil yapmak için seçilen bir otel odasından konfor elde edilememesi performans riskini oluşturmaktadır.

Zaman riski, satın alınan ürün veya hizmetten yeterli doyum sağlanamadığında, bu süreçte harcanan zamanın bir kayıp olarak ortaya çıkması durumudur (Roselius, 1971: 58; Mitchell, 1998). Turistlerin satın aldıkları tatilin parasal maliyetinin yanında insanlara zamansal maliyeti de vardır. Turizm olayına insanların dahil olması gerekliliği nedeniyle yanlış bir tatil tercihi hem parasal açıdan hem de zamansal açıdan bir kayıp olarak değerlendirilebilir.

Genel risk, tüm kriterler birlikte değerlendirildiğinde algılanan riskin genelini ifade eder (Featherman ve Pavlou, 2003: 455). Bu risk türü destinasyon bazında değerlendirildiğinde bir destinasyonun genel olarak imajı ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Fuchs ve Reichel, 2006; Türker, 2013). Herhangi bir destinasyon ya da turizm işletmesinin, tüketiciler üzerinde genel olarak güvenli bir izlenim yaratıp yaratmadığı genel risk algısı ile açıklanmaktadır.

Öz Etkinlik Düzeyi

Öz etkinlik kavramı ilk kez, psikolog Albert Bandura (1977) tarafından ortaya atılmıştır. Bireyin bir şeyi yapmak için harekete geçmesi ve belirli bir hedefe ulaşma becerisine sahip olduğuna inanması öz etkinlik kavramı ile ilgilidir (Bandura, 1977). Bu kavram, yalnızca bireyin sahip olduğu becerilerle ilgili değildir. Bireyin sahip olduğu beceriler ile neler yapabileceğine dair algısı ile ilgilidir (Türetgen ve Cesur, 2007: 337- 339). Öz etkinlik inancı düşük olan kişi, karşısına çıkan durumlarla baş etme konusunda yeteri kadar beceriye sahip olsa da bu becerilerini kullanmak için cesaret edemeyecektir. Öz etkinlik, kişilerin gerçekçi ve zor hedefler belirleyerek bu hedeflere karşı bağlılık göstermelerini sağlamakta ve bireysel performanslarını olumlu yönde etkilemektedir (Bandura, 2000: 120). Bandura, öz etkinlik hakkında yaptığı çalışmalarla (Bandura, 1977; Bandura, 1982; Bandura, 1989; Bandura, 1993; Bandura, 1994; Bandura, 1995; Bandura, 2000), öz etkinlik inancının kişilerin sadece davranışlarını değil aynı zamanda başarı ve motivasyonlarını da etkilediğini ortaya koymuştur. Öz etkinlik inancı yüksek olan kişiler, zorluklar ile karşılaştığında daha çok çaba gösterme eğilimindedirler.

Korku, belirsizlik ve riskler ile yakından ilişkilidir. Çünkü risk faktörleri insanlar üzerinde bir kaygı durumu yaratmakta ve korkularını beslemektedir (Orhun ve Meriç, 2019: 52). Ancak öz etkinlik inancı yüksek olan bireyler, belirsizliğin hâkim olduğu durumlarda risk olarak doğru eylemlerde bulunabilmektedir (Basım, Korkmazıyürek ve Tokat, 2008: 122). Dolayısıyla öz etkinlik inancının bireylerin çevrelerindeki risklerden daha az rahatsız olmaları ve risk alabilmeleri konusunda olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir.

Literatür incelendiğinde öz etkinliğin 3 boyut kapsamında ele alındığı görülmektedir. Bunlar; zorluklara atılma veya mücadele, işe başlama veya tamamlama ve sosyal etkinlik olarak ifade edilmektedir (Türetgen ve Cesur, 2007: 339).

Zorluklara atılma veya mücadele, kişinin zor görünen bir işe başlama ve karşılaştığı zorluklarla mücadele etme motivasyonu ile ilgilidir. Zorlukları imkânsızlık şeklinde görmek yerine başarıya giden yolda aşılması gereken aşamalar olarak gören kişiler öz etkinliği yüksek kişilerdir.

İşe başlama ve tamamlama, bir plan yaptıktan sonra planı hayata geçirme isteği ve planın gerçekleşmesine olan inanç ile ilgilidir. Kişinin başladığı içi tamamlama motivasyonu yüksek ise bu durum, kişinin öz etkinlik düzeyinin de yüksek olduğunu göstermektedir.

Sosyal etkinlik, Kişinin kalabalık önünde konuşabilme, arkadaş edinme gibi sosyal becerileri ile ilgilidir. Öz etkinlik düzeyi yüksek olan kişiler, zorluk düzeyi yüksek olan işlerle karşılaştıklarında daha rahat ve verimli olabilirler (Yiğitbaş ve Yetkin, 2003: 6).

Literatür incelendiğinde risk algısı, risk alma davranışı ve öz etkinlik arasında ilişki olduğu görülmektedir. Örneğin; Basım, Korkmazyürek ve Tokat (2008)'ın çalışanların öz etkinlik algılamalarının yenilikçilik ve risk alma davranışı üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmada, öz etkinlik algısı yüksek ve düşük olan bireylerin sahip olduğu yenilikçilik ve risk alma eğilimlerinin anlamlı düzeyde farklılaştığını tespit etmişlerdir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre öz etkinlik algısı yüksek olan bireyler, düşük olanlara kıyasla, daha yüksek oranda risk alabilmekte ve yenilikçi davranabilmektedir.

Llewellyn, Sanchez, Asghar ve Jones (2008)'e ait çalışmada kaya tırmanışı yapan sporcuların öz etkinlik ve risk alma düzeyleri incelenmiştir. Çalışmaya ait bulgulara göre yüksek öz etkinlik inancına sahip olan bireyler, düşük öz etkinlik inancına sahip bireylere göre daha fazla risk almakta ve kaya tırmanışının yüksek ve orta riskli biçimleriyle daha çok ilgilenmektedir.

Hung ve Petrick (2012), gerçekleştirdikleri çalışmada kişisel uyum, seyahat kısıtlayıcıları ve öz etkinlik düzeyinin seyahat niyeti üzerine etkisini araştırmıştır. Araştırmacılar, alışma kapsamında elde ettikleri bulgular doğrultusunda öz etkinlik düzeyinin seyahat niyeti üzerinde etkili olduğunu tespit etmiştir. Aynı zamanda çalışmada, öz etkinlik düzeyi ile seyahat kısıtlayıcıları değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmaya ait sonuçlara göre yüksek öz etkinlik inancı ile seyahat kısıtlayıcıları arasında negatif yönlü bir ilişki varken, düşük öz etkinlik inancı ile seyahat kısıtlayıcıları arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada ortaya koyulan sonuçlara göre öz etkinlik düzeyi yüksek olan bireylerin seyahat kısıtlayıcılarından daha az etkilendiği, düşük öz etkinlik düzeyine sahip olan bireylerin ise daha çok etkilendiği söylenebilir. Yapılan literatür taraması sonucunda turistik destinasyon risk algısı ile öz etkinlik arasında bir ilişki olduğu düşünölmektedir.

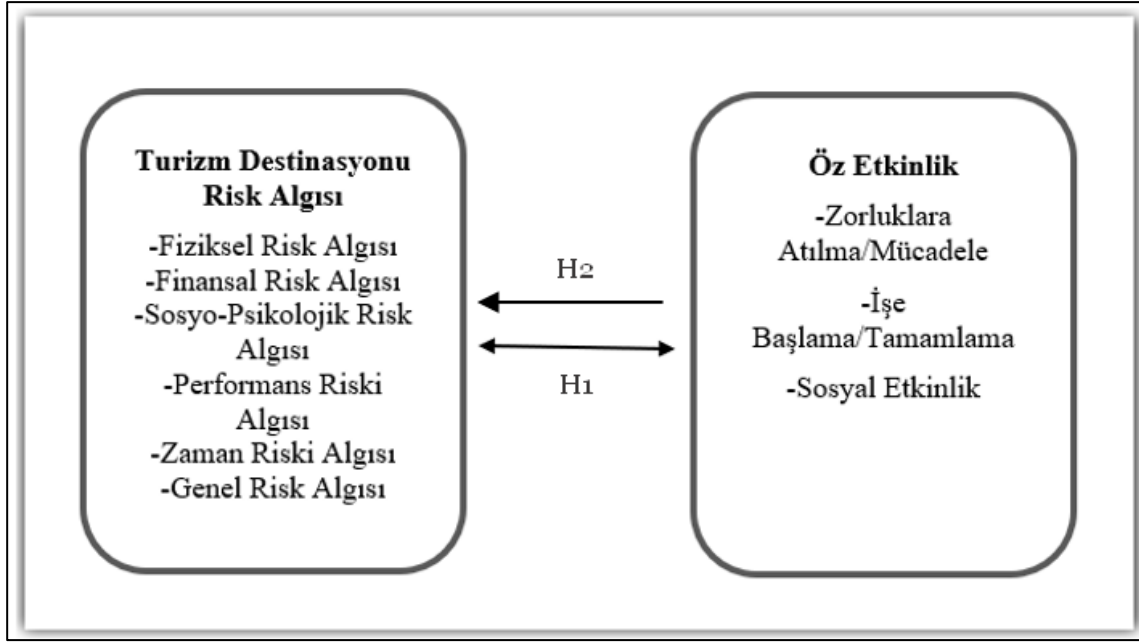
YÖNTEM

Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

Bireylerin sahip olduğu öz etkinlik düzeyi aynı zamanda bireysel motivasyonlarını ve zor ya da riskli durumlar karşısında yaşadıkları stresin şiddetini de etkilemektedir (Bandura, 1989b: 1177). Benzer şekilde literatürde Basım ve arkadaşlarının (2008) yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların risk alma eğilimleri ile öz etkinlik düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. İlgili alan yazında öz etkinlik inancı ve risk alma davranışı arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyan başka çeşitli çalışmalar da (Krueger ve Dickson, 1994; Llewellyn, Sanchez, Asghar ve Jones, 2008; Çetin, 2011; Meydan, 2011) bulunmaktadır. İncelenen alan yazın ve çalışmanın amacı doğrultusunda öz etkinlik düzeyi ile turizm destinasyonu risk algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu düşüncesi çalışmanın ana hipotezini oluşturmaktadır. Bu ana hipotezden hareketle aşağıdaki alt hipotezler oluşturulmuştur.

- H₁: Turizm destinasyonu risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1a}: Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan fiziksel risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1b}: Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan finansal risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1c}: Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan sosyo-psikolojik risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1d}: Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan performans riski algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1e}: Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan zaman riski algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H_{1f}: Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan genel risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- H₂: Öz etkinlik, turizm destinasyonu risk algısını etkilemektedir.
- H_{2a}: Öz etkinliğin bir alt boyutu olan zorluklara atılma-mücadele, turizm destinasyonu risk algısı üzerinde etkilidir.
- H_{2b}: Öz etkinliğin bir alt boyutu olan işe başlama-tamamlama, turizm destinasyonu risk algısı üzerinde etkilidir.
- H_{2c}: Öz etkinliğin bir alt boyutu olan sosyal etkinlik, turizm destinasyonu risk algısı üzerinde etkilidir.

Araştırma, turizm destinasyonu risk algısı ile öz etkinlik inancı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla ilişki tarama modelinde tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli; iki veya daha fazla sayıda değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir (Karasar, 2005).



Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de ikamet eden, Van ilini daha önceden ziyaret etmiş ya da henüz ziyaret etmemiş Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları oluşturmaktadır. Araştırma yapıldığında Türkiye nüfusunun 83 milyon 614 bin kişi olduğu bilinmektedir (TÜİK, 2020). Yapılan literatür incelemesi sonucunda bir milyon üzerinde büyüklüğe sahip olan evrenlerde 0,05 hata payı ile örneklem büyüklüğünün en az 384 olması gerektiği hesaplanmıştır (Sekaran, 2003: 255). Ancak alışma sonuçlarının daha güçlü olması adına 2072 katılımcı çalışmaya dahil edilmiştir.

Araştırma evreni tüm Türkiye’yi kapsadığı için tüm evrene ulaşabilmek olanaksız olduğundan örneklem seçimine gidilmiştir. Araştırmada tabakalı ve kolayda örneklem teknikleri uygulanarak elde edilen verilerin dengeli dağılması için çaba gösterilmiştir. Her coğrafik bölgeden nüfus açısından en büyük iki il seçilerek araştırma kapsamında bu illere gidilmiştir. Araştırma kapsamında İstanbul, Bursa, Ankara, Konya, İzmir, Manisa, Antalya, Adana, Gaziantep, Şanlıurfa, Samsun, Trabzon, Van, Malatya illerine seyahat edilmiştir. Toplanan veriler arasında sayı açısından uyumsuzluk olmaması için hedeflenen katılımcı sayısı ile gidilecek illerdeki nüfus karşılaştırılarak her ilden en az kaç anket toplanacağı belirlenmiş ve veriler orantılı olarak toplanmaya çalışılmıştır. Buna ek olarak çevrimiçi anket formu hazırlanmış ve gidilemeyen illerdeki kişilerden de veri elde edilmiştir. Araştırma kapsamında çevrim içi ve yüz yüze toplanan anketler ile 81 ilden katılımcıya ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmada verilerin toplanması için nicel araştırma yöntemlerinden olan anket tekniği kullanılmıştır. Çalışma kapsamında ölçülmek istenen iki değişken vardır. Bunlar; bireylerin Van ili hakkında sahip olduğu destinasyon risk algısı ile bireysel öz etkinlik düzeyidir. Bu nedenle anket formunda “Turistik Destinasyon Risk Algısı”

ölçeği ile “Öz Etkinlik Düzeyi” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümü, katılımcılara ait demografik verilerin belirlenmesi amacı ile demografik sorulardan oluşmaktadır. Bu bölümde katılımcıların; cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, eğitim ve gelir durumu ve daha önceden Van’ı kaç kez ziyaret ettiğine dair sorular yer almaktadır.

Anket formunun ikinci bölümü Van iline ait destinasyon risk algısını ölçmeye yönelik 34 maddeden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında yeni bir ölçek geliştirmek, geçerlilik ve güvenilirlik açısından birtakım sorunlara neden olabileceği için konu hakkında daha önceden geliştirilmiş, geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış olan ölçeklerin kullanılması uygun görülmüştür. İlgili literatür taraması sonucunda Fuchs ve Reichel (2006)’in geliştirmiş olduğu “Turistik Destinasyon Risk Algısı” ölçeğinin araştırmaya en uygun ölçek olduğu kanaatine varılmıştır. Ölçeğin orijinali İngilizce olup ölçek Türkçe’ye çevrilmiştir. Araştırma alanı Van ili özelinde olduğu için ölçek soruları Van iline uygun olacak şekilde revize edilmiştir.

Anket formunun üçüncü bölümünde ise bireylerin öz etkinlik düzeyini ölçmeye yönelik 19 soru yer almaktadır. Bu bölümde, Türetgen ve Cesur (2007) tarafından geliştirilmiş olan “Öz Etkinlik Ölçeği” kullanılmıştır. Üçüncü bölüm ile birlikte anket formu toplam 60 sorudan oluşmaktadır.

Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizi, bir istatistik paket programı olan SPSS üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öncelikle veriler normallik testine tabii tutulmuştur. Tabachnick ve Fidell (2001), araştırma verilerine ait çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin +1,5 ile -1,5 arasında olduğu durumlarda, verilerin normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir. Yapılan analizler sonucunda çarpıklık ve basıklık değerine göre araştırma verilerinin parametrik dağıldığı tespit edilmiştir. Ölçeklerde bulunan ters yönlü sorulara ters kodlama yapılarak analizlere devam edilmiştir. Verileri analiz ederken; değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü ve şiddetini belirlemek amacıyla korelasyon analizi, bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmek için regresyon analizi kullanılmıştır. Katılımcıların öz etkinlik düzeyini ve risk algısını belirlemek için temel belirleyici istatistiklerden olan aritmetik ortalama kullanılmıştır. Katılımcılara ait demografik özellikleri ortaya koymak için frekans ve yüzdeler dağılımından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında 2072 katılımcıdan veri elde edilmiştir. Katılımcılara ait demografik bilgilere ait frekans analizi sonuçları Tablo 1’de sunulmuştur.

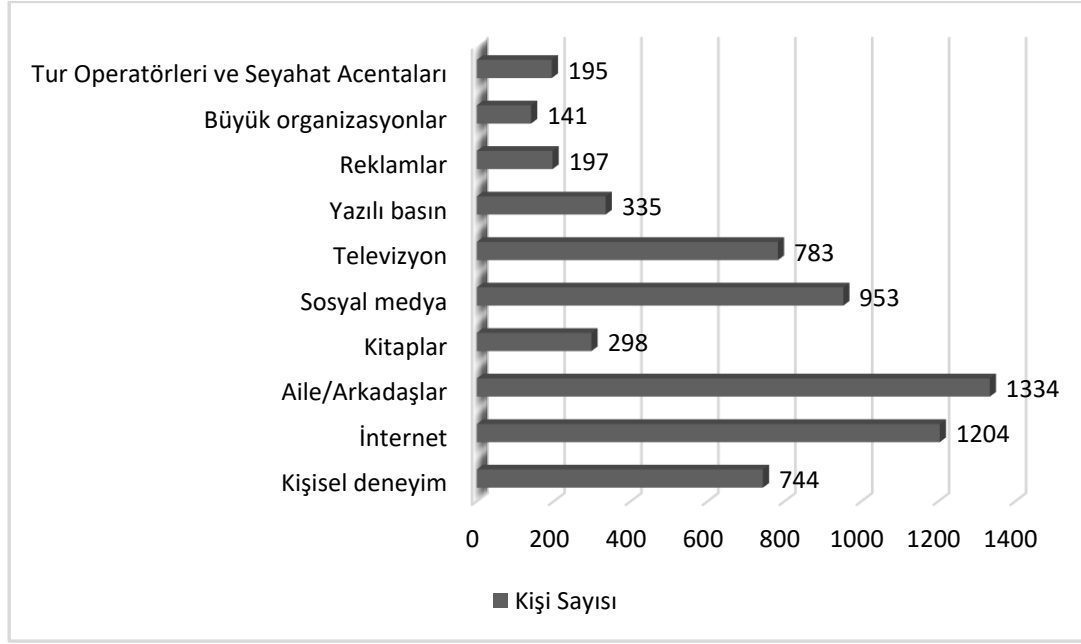
Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımlar

Demografik Özellikler N (2072)	f	%	
Cinsiyet	Erkek	1050	50,7
	Kadın	1022	49,3
Yaş	20 ve altı	170	8,2
	21-30	859	41,5
	31-40	583	28,1
	41 ve üstü	460	22,2
Eğitim Durumu	İlköğretim	57	2,8
	Lise	204	9,8
	Üniversite	891	43,0
	Lisansüstü	920	44,4
Aylık Gelir	2000 TL altı	548	26,4
	2001-4000 TL	334	16,1
	4001-6000 TL	418	20,2
	6000 TL üzeri	772	37,3
Medeni Durum	Evli	916	44,2
	Bekar	1156	55,8
Van'ı Ziyaret Etme Durumu	Ziyaret Etmedim	979	47,2
	1 Kez	262	12,6
	2 Kez	97	4,7
	2 Kezden fazla	734	35,4

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırma kapsamında veri elde edilen toplam 2072 katılımcının %50,7’si (1050 kişi) erkek, %49,3’ü (1022 kişi) kadınlardan oluşmaktadır. Bu verilere göre araştırmaya katılan erkek ve kadınların sayısı birbirine oldukça yakındır. Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde, katılımcıların araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğu 21 ile 30 yaş aralığındadır. Araştırma kapsamında en az veri elde edilen grup ise 20 yaş ve altında olan kişilerdir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, araştırmaya katılım gösterenlerin büyük çoğunluğu lisansüstü ve üniversite mezunu olan kişiler olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında en az veri elde edilen grup ise ilköğretim mezunlarıdır. Katılımcıların aylık gelirleri incelendiğinde, araştırmaya katılım gösterenlerin büyük çoğunluğunun 6000 TL üzerinde gelire sahip olan kişiler olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında en az veri elde edilen grup ise 2001-4000 TL aralığında gelir düzeyine sahip olan kişilerdir. Katılımcıların medeni durumlarına bakıldığında, katılımcıların %44,2’sinin (916) evli, %55,8’inin (1156) bekar olduğu görülmektedir. Araştırmaya

katılanların çoğunluğunu bekarlar oluşturmaktadır. Katılımcıların Van'ı ziyaret etme durumu incelendiğinde, katılımcıların %47,2'sini Van'ı daha önce hiç görmemiş olanlar ve %52,7'si Van'ı daha önce görmüş olan kişilerden oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında, katılımcılara Van hakkında sahip olduğu bilgileri elde etmesinde etkili olan kaynaklar sorulmuştur. Ankette yer alan bu soruda katılımcıların birden fazla seçeneği işaretlemesi için imkân tanınmıştır. Katılımcıların vermiş olduğu cevapların dağılımı Şekil 2'de sunulmuştur.



Şekil 2. Katılımcıların Van Hakkındaki Bilgilerinde Etkili Olan Kaynaklar

Elde edilen bulgular incelendiğinde katılımcıların Van hakkındaki bilgilerinde en çok etkili olan 5 kaynak sırasıyla; aile/arkadaşlar, internet, sosyal medya, televizyon ve kişisel deneyimdir. Bu bulgu, önemli bir turizm destinasyonu olan Van ilinin tanıtım ve tutundurma çabalarında dikkate alınırca daha başarılı pazarlama faaliyetleri gerçekleştirilebilir. Ayrıca tanıtım konusunda eksik olan konularda çalışmalar gerçekleştirilerek bu eksiklikler telafi edilebilir.

Ölçeklerin Güvenirlik Analizine Dair Bulgular

Sosyal bilimlerde, ölçek güvenilirliğine yönelik kullanılan en yaygın yöntem Cronbach's Alpha iç tutarlılık değerinin hesaplanmasıdır (Meriç, 2017). Cronbach's Alpha katsayısı, 0 ile 1 arasında değer almakta ve bu değer 1'e yakın olması tutarlılığın arttığını göstermektedir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2011). Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham (2006)'e göre Cronbach's Alpha katsayısının 0.70'den büyük olduğu durumlarda ölçeğin iç güvenilirliği, ileri boyutlu analizler için yeterli olmaktadır. Ölçeklerin ve ölçeklerde yer alan maddelerin Cronbach's Alpha katsayısı değerleri Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2. Risk Algısı Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Risk Algısı Ölçeği	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha	Standart Sapma
Finansal Risk Algısı		13,815	,785	,987
FN1	,478			
FN2	,620			
FN3	,760			
FN4	,634			
FN5	,533			
Performans Riski		11,340	,772	1,083
P1	,532			
P2	,486			
P3	,482			
P4	,568			
P5	,668			
P6	,570			
Fiziksel Risk Algısı		9,387	,752	1,245
FZ1	,543			
FZ2	,464			
FZ3	,478			
FZ4	,468			
FZ5	,529			
Zaman Risk Algısı		5,518	,777	,967
Z1	,675			
Z2	,524			
Z3	,497			
Sosyo-Psikolojik Risk Algısı		12,118	,777	1,147
SP1	,521			
SP2	,563			
SP3	,495			
SP4	,623			
Genel Risk Algısı		8,584	,845	1,327
G1	,611			
G2	,542			
G3	,514			
G4	,419			
G5	,590			
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,964 Açıklanan Toplam Varyans: 60,73			Bartlett's Test of Sphericity: 9435,225 (p=0,00) Toplam Cronbach Alpha: 0,951	

Verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Ölçümü ve Bartlett Küresellik Testi kullanılmaktadır. Kaiser-Meyer-Olkin 0,964 olarak, Bartlett Küresellik Testi ise $p=0,00$ anlamlılık düzeyinde 9435,225 olarak bulunmuştur. Elde edilen istatistiksel veriler, bu maddeler için faktör analizi kullanımını desteklemektedir (Hair vd., 2006). Faktör analizi yapılmadan önce, "Van, turistler için güvenilir bir şehirdir (G4)" ifadesi ters soru olduğu için çevrilerek analize dahil edilmiştir. Ölçeğe ait ifadelerin faktör yükleri 0,419 ile 0,760 arasında değişmektedir. Altı faktörlü yapıdaki ölçeğin açıklanan toplam varyansı 60,73 olarak hesaplanmıştır. İfadelerin toplam Cronbach Alpha değeri 0,951 olarak bulunmuştur.

Tablo 3. Öz Etkinlik Ölçeğine İlişkin Faktör Analizi

Öz Etkinlik Ölçeği	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans	Cronbach Alpha	Standart Sapma
Zorluklara Atılma-Mücadele		24,456	,791	1,294
ZA1	,452			
ZA2	,594			
ZA3	,634			
ZA4	,534			
ZA5	,612			
ZA6	,584			
ZA7	,438			
ZA8	,525			
İşe Başlama-Tamamlama		25,428	,767	1,389
İB1	,512			
İB2	,489			
İB3	,562			
İB4	,627			
İB5	,532			
İB6	,689			
İB7	,568			
Sosyal Etkinlik		14,324	,713	1,273
SE1	,557			
SE2	,579			
SE3	,428			
SE4	,468			
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy: 0,894				
Bartlett's Test of Sphericity: 10508,384 ($p=0,00$)				
Açıklanan Toplam Varyans: 64,19				
Toplam Cronbach Alpha: 0,833				

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Örnekleme Yeterliliği Ölçümü ve Bartlett Küresellik Testi sonuçlarına bakıldığında Kaiser-Meyer-Olkin 0,894 olarak, Bartlett Küresellik Testi ise $p=0,00$ anlamlılık düzeyinde 10508,384 olarak bulunmuştur. Elde edilen istatistiksel veriler, bu maddeler için faktör analizi kullanımını desteklemektedir (Hair vd., 2006). Faktör analizi yapılmadan önce, ters soru olarak ifade edilen "Sorunlarımdan biri, yapmam gerektiğinde bir türlü işe girişememektir (İB7)", "Yeni arkadaşlar edinmek benim için zordur (SE1)", "İşleri tamamlamadan bırakırım (İB5)", "Zorluklarla karşılaşmaktan kaçınırım (ZA4)", "Eğer bir şey çok karmaşık görünüyorsa denemeye bile kalkışmam (ZA1)", "İlginç ama arkadaşlık etmesi zor olan biriyle tanışırsam, arkadaşlık etmem (ZA7)", "Yeni bir şey öğrenmeye çalışırken başlangıçta başarılı olamazsam, hemen vazgeçerim (ZA5)", "Beklenmedik problemler ortaya çıktığında onlarla pek de iyi baş edemem (ZA3)", "Bana zor göründüklerinde yeni şeyleri öğrenmekten kaçınırım (ZA2)", "Sosyal toplantılarda kendimi pek de iyi idare edemem (SE3)", "Kolay vazgeçerim (ZA6)" ve "Yaşantımda karşılaştığım sorunların çoğuyla baş edemiyor gibiyim (ZA8)" ifadeleri çevrilerek analize dahil edilmiştir.

Ölçeğe ait ifadelerin faktör yükleri 0,428 ile 0,689 arasında değişmektedir. Üç faktörlü yapıdaki ölçeğin açıklanan toplam varyansı 64,19 olarak hesaplanmıştır. İfadelerin toplam Cronbach Alpha değeri 0,833 olarak bulunmuştur.

Risk Algısı ve Öz Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Ölçeklere ait ortalamalar ve standart sapmalar hesaplanırken ölçeklerde yer alan ters ifadeler, ters kodlama yapılarak analize tabi tutulmuştur. Katılımcıların risk algısı ve öz etkinlik düzeyine ilişkin ortalamalar ve standart sapmalar Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4. Risk Algısı ve Öz Etkinlik Düzeyine İlişkin Bulgular

Boyutlar	Ortalama	Standart Sapma
Risk Algısı Ölçeği	2,03	0,58
Finansal Risk Algısı	2,06	0,65
Performans Riski Algısı	2,19	0,66
Fiziksel Risk Algısı	2,32	0,75
Zaman Riski Algısı	1,79	0,69
Sosyo-Psikolojik Risk Algısı	1,72	0,62
Genel Risk Algısı	2,12	0,78
Öz Etkinlik Ölçeği	3,67	0,49
Zorluklara Atılma-Mücadele	3,80	0,62
İşe Başlama-Tamamlama	3,66	0,60
Sosyal Etkinlik	3,56	0,66

Risk algısı ölçeği ve öz etkinlik düzeyi ölçeğine ait ortalamalar beşli Likert üzerinden hesaplanmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre katılımcıların risk algısı ölçeğinin geneline verdiği cevaplar 2,03 ortalama ile katılmıyorum yönündedir. Risk algısı ölçeğinin faktörlerine ait ortalamalar incelendiğinde her birinin katılmıyorum yönünde olduğu görülmektedir. Faktör ortalamalarında en düşük

ortalamanın sosyo-psikolojik risk algısı faktörüne (1,72) ait olduğu görülmektedir. En yüksek ortalama ise fiziksel risk algısı faktörüne (2,32) aittir. Ancak bu ortalama 2,50'nin altında olduğu için katılımcıların fiziksel risk algısı faktörünün maddelerine genellikle katılmıyorum yönünde cevap verdiğini göstermektedir. Bu veriler, katılımcıların Van'ı riskli bir yer olarak görmediklerini göstermektedir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgulara göre katılımcıların öz etkinlik ölçeğinin geneline verdiği cevaplar 3,67 ortalama ile katılıyorum yönündedir. Öz etkinlik ölçeğinin faktörlerine ait ortalamalar incelendiğinde her birinin katılıyorum yönünde olduğu görülmektedir. Faktör ortalamalarında, en düşük ortalama sosyal etkinlik faktörüne (3,56) aittir. En yüksek ortalama ise zorluklara atılma-mücadele faktörüne (3,80) aittir. Bu veriler katılımcıların öz etkinlik düzeyinin genellikle yüksek olduğunu göstermektedir.

Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular (Korelasyon)

Korelasyon analizi, bir değişkenin başka bir değişken ile arasında bir ilişkinin olup olmadığını ve eğer bir ilişki varsa bu ilişkinin kuvvetini ve yönünü hesaplamayı sağlar. Korelasyon katsayısı, -1 ile +1 arasında bir değer almaktadır. Bu katsayı +1'e doğru yaklaştıkça iki değişken arasında pozitif bir ilişki, -1'e doğru yaklaştıkça iki değişken arasında negatif bir ilişki olduğu anlaşılır. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak 0.00-0.30 değerleri arasında olması, düşük; 0.30-0.70 değerleri arasında olması, orta; 0.70-1.00 değerleri arasında olması ise iki değişken arasında yüksek düzeyde bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Gegez, 2010). Araştırma kapsamında elde edilen verilere ait korelasyon analizi bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Korelasyon Analizi Bulguları

Faktör	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1 Risk Algısı Ölçeği	1										
2 Finansal Risk Algısı	,817**	1									
3 Performans Riski	,872**	,693**	1								
4 Fiziksel Risk Algısı	,856**	,612**	,731**	1							
5 Zaman Riski Algısı	,851**	,665**	,683**	,601**	1						
6 Sosyo-Psikolojik Risk Algısı	,797**	,583**	,599**	,576**	,763**	1					
7 Genel Risk Algısı	,837**	,585**	,686**	,744**	,597**	,538**	1				
8 Öz Etkinlik Ölçeği	-,236**	-,239**	-,187**	-,134**	-,242**	-,291**	-,120**	1			
9 Zorluklara Atılma-Mücadele	-,286**	-,270**	-,224**	-,206**	-,271**	-,333**	-,160**	,784*	1		
10 İşe Başlama-Tamamlama	-,115**	-,136**	-,078**	-,020**	-,145**	-,180**	-,045*	,761**	,420**	1	
11 Sosyal Etkinlik	-,149**	-,152**	-,133**	-,086**	-,151**	-,170**	-,075**	,789**	,420**	,387**	1

İstatistiksel anlamlılık düzeyleri * 0,05 ve ** 0,01'dir.

Değişkenler arasındaki ilişkiye yönelik bulgular incelendiğinde, risk algısı ölçeğinin faktörleri olan; finansal risk algısı, performans risk algısı, fiziksel risk algısı, zaman riski algısı, sosyo-psikolojik risk algısı ve genel risk algısının kendi aralarında, 0,01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü, güçlü ve orta düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Öz etkinlik düzeyi faktörleri olan zorluklara atılma-mücadele, işe başlama-tamamlama ve sosyal etkinlik faktörlerinin kendi aralarında, 0,01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü, güçlü ve orta düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Risk algısı faktörlerinin tamamıyla öz etkinlik faktörlerinin tamamı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların öz etkinlik düzeyi arttıkça destinasyona ait risk algısı azalmaktadır.

Öz Etkinlik Düzeyinin Risk Algısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Bulgular

Regresyon analizi, bir ya da birden fazla bağımsız değişkenin, bağımlı bir değişken üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla yapılır. Regresyon analizi, değişkenler arasında herhangi bir neden-sonuç ilişkisinin olup olmadığını bulmamıza imkân veren bir analiz yöntemidir. Eğer değişkenler arasında istatistiksel bir ilişki tespit edilmişse, regresyon analizi ile bu ilişkinin gücü hesaplanır (Gegez, 2010). Araştırma kapsamında gerçekleştirilen çoklu regresyon analizine dair bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Öz Etkinlik Düzeyinin Risk Algısı Üzerindeki Etkisine Yönelik Bulgular

	B	Standart Sapma	Beta	t	Sig.
Bağımsız değişkenler	3,093	,094		33,013	,000
Zorluklara Atılma-Mücadele	-,260	,023	-,277	-11,344	,000
İşe Başlama-Tamamlama	,015	,023	,016	,664	,507
Sosyal Etkinlik	-,034	,021	-,039	-1,634	,103

F: 62,593 df: 3 R² = ,083 Durbin-Watson: 1,818 p < 0,05

Bağımlı Değişken: Risk Algısı

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisi yorumlanmadan önce otokorelasyon ve çoklu doğrusallık sorunu olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Analizde otokorelasyon sorunu olup olmadığını tespit etmek için genellikle Durbin-Watson katsayısına bakılmaktadır. Bu katsayının 1,5 ile 2,5 arasında bir değere sahip olması otokorelasyon sorununun olmadığını ifade etmektedir. Analizlerde oklu doğrusallık sorunu olup olmadığını tespit etmek için ise Tolerance ve VIF değerlerine bakılmaktadır. Tolerance değerinin 0,1'den büyük olması; VIF değerinin de 10'dan küçük olması çoklu doğrusallık sorunu olmadığı anlamına gelmektedir (Meriç, 2017). Elde edilen veriler incelendiğinde, Durbin-Watson katsayısının 1,818 olduğu görülmektedir. Öz etkinlik faktörlerine ait Tolerance değerleri ve VIF değerleri de istenilen aralıkta tespit edilmiştir. Bu veriler, analizde otokorelasyon ve çoklu doğrusallık sorunu olmadığını göstermektedir.

Tablo 6 incelendiğinde öz etkinlik faktörlerinden olan işe başlama-tamamlama (p: 0,507) ve sosyal etkinlik (p:0,103) faktörlerinin risk algısı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Öz etkinlik faktörlerinden yalnızca zorluklara atılma-

mücadele faktörünün ($p:0,000$) risk algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Zorluklara atılma-mücadele faktörünün Beta değerine bakıldığında zorluklara atılma-mücadele faktörünün, risk algısını negatif yönde etkilediği görülmektedir. Zorluklara atılma-mücadele faktörünün risk algısını açıklama oranı ($R^2: 0,083$) %8 olarak bulunmuştur.

Hipotez Testi Sonuçları

Tablo 7. Hipotez Testine Ait Bulgular

H ₁ : Turizm destinasyonu risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi
H _{1a} : Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan fiziksel risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi
H _{1b} : Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan finansal risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi
H _{1c} : Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan sosyo-psikolojik risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi
H _{1d} : Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan performans riski algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi
H _{1e} : Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan zaman riski algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi
H _{1f} : Turizm destinasyonu risk algısının bir alt boyutu olan genel risk algısı ile öz etkinlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.	Desteklendi
H ₂ : Öz etkinlik, turizm destinasyonu risk algısını etkilemektedir.	Desteklendi
H _{2a} : Öz etkinliğin bir alt boyutu olan zorluklara atılma-mücadele, turizm destinasyonu risk algısı üzerinde etkilidir.	Desteklendi
H _{2b} : Öz etkinliğin bir alt boyutu olan işe başlama-tamamlama, turizm destinasyonu risk algısı üzerinde etkilidir.	Desteklenmedi
H _{2c} : Öz etkinliğin bir alt boyutu olan sosyal etkinlik, turizm destinasyonu risk algısı üzerinde etkilidir.	Desteklenmedi

Araştırma kapsamında oluşturulan hipotezlerin, desteklenme durumuna bakıldığında H_{2b} ve H_{2c} hipotezleri hariç tüm hipotezlerin desteklendiği tespit edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisine göre güvenlik ihtiyacı, insanlığın en temel ihtiyaçlarından biridir (McLeod, 2007). Güvenlik arayışı içinde olan insanlar, riskli olarak gördüğü yerlerden ve faaliyetlerden kaçınmaktadır. Dolayısıyla bireylerin, tatil satın alma kararı alırken de riskli olarak algıladıkları bölgelerden kaçınması oldukça olasıdır. Buradan hareketle turistlerin tatil kararlarını etkileyen faktörlerin içinde sıralanabilecek en önemli etkenlerden birinin de algılanan risk olduğu düşünülmektedir. Literatürde bu sonucu destekleyen yerli ve yabancı araştırmalar mevcuttur (İçöz, 2001; Funchs ve Reichel, 2006; Chang, 2009; Türker, 2013; Arslan, Boz, Yılmaz ve Boz, 2017).

Katılımcıların turistik destinasyon risk algısı ölçeğine ait ifadelerle verdiği cevaplar, Van ilinin düşük bir risk algısına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak

araştırmaya katılanların genel olarak Van'ı riskli bir yer olarak algılamadıklarını ve güvenli bir yer olarak gördüklerini söylemek mümkündür. Araştırma sonucunda Van ilinin, sıklıkla sözü edildiği şekilde "riskli" olarak algılanan bir yer olmadığı tespit edilmiştir. Araştırma bulgularından yola çıkarak Van'a yeterli sayıda turist gelmemesinin sebebinin Van'a yönelik algılanan risk düzeyi ile ilgili olmadığı söylenebilir. Çünkü yerel yöneticiler ve yerel halk yüksek potansiyel ve yüksek yatırımlar yapılmasına rağmen Van ilinin diğer destinasyonlara kıyasla daha az turist ağırlamasının nedenini Van iline yönelik risk algısının yüksek olmasına bağlamaktadırlar. Bu bulgu, yerel otoritelerin ve turizm işletmelerinin, turizm politikalarını ve vizyonlarını şekillendirmesi açısından önemlidir.

Katılımcıların psikolojik özelliklerden biri olarak değerlendirilen öz etkinlik düzeyi ortalaması 3.67 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgu, Türk vatandaşlarının öz etkinlik düzeylerinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgu, konu kapsamında yapılmış çalışmaları (Basım, Korkmazıyürek ve Tokat, 2008; Çetin, 2011; Meydan, 2011) sonuçları ile benzerdir. Yapılan araştırma ve benzer araştırmalar sonucunda elde edilen düşük öz etkinlik düzeyinin daha yüksek bir düzeye çıkarılması gerektiği söylenebilir. Öz etkinlik düzeyi yüksek bireylerin daha girişimci ve cesur olacağı düşünöldüğünde bu bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

Literatürde yer alan birçok çalışmada, kişilerin risk alma eğilimi ile öz etkinlik düzeyleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu görölmektedir (Basım, Korkmazıyürek ve Tokat, 2008; Çetin, 2011; Meydan, 2011). Diğer bir ifade ile öz etkinlik düzeyi yüksek olan bireyler, düşük olanlara kıyasla daha yüksek oranda risk alabilmektedir. Bu doğrultuda turistik destinasyon risk algısı ile öz etkinlik düzeyi arasında bir ilişki olduğu düşünölmektedir. Ancak literatürde destinasyon risk algısı ile öz etkinlik düzeyi arasındaki ilişkiyi ölçen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda, öz etkinlik düzeyi ile algılanan turistik destinasyon risk algısı arasındaki ilişki incelendiğinde anlamlı negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Yani öz etkinlik düzeyi yüksek bireylerin algıladıkları risk daha düşüktür. Öz etkinliğin bağımsız değişken, turistik destinasyon risk algısının bağımlı değişken olarak ele alındığı regresyon analizi sonucuna göre, öz etkinlik faktörlerinden yalnızca zorluklara atılma-mücadele faktörünün turistik destinasyon risk algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularında zorluklara atılma-mücadele faktörünün, risk algısını negatif yönde etkilediği görölmektedir. Bireylerin zorluklara atılma-mücadele düzeyinin artması ile turistik destinasyonlara yönelik algıladıkları risklerin azaldığı söylenebilir. Zorluklara atılma-mücadele faktörü daha çok, zor görünen işlerden çekinmeme ve problemler ile baş edebilmeyle ilgilidir. Dolayısıyla zorluklara atılma ve mücadele konusunda etkin olan bireylerin risk almaya alışkın olduğu ve bu yüzden algıladıkları risk düzeylerinin daha az olduğu ifade edilebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda ilgililere aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Araştırmada yaygın olan inanışın aksine katılımcıların Van'a yönelik risk algısı oldukça düşük çıkmış olup, katılımcıların Van'ı turistler için güvenilir bir yer olarak gördüğü tespit edilmiştir. Bu doğrultuda araştırmacılara Van'a yeterli sayıda turist gelmemesinin altında yatan sebepleri ortaya koymak için farklı çalışmalar yapması önerilebilir.
- Araştırma kapsamında katılımcıların Van hakkındaki bilgilerinde en az etkili olan kaynakların sırasıyla büyük organizasyonlar, tur operatörleri ve seyahat acenteleri ve reklamlar olarak tespit edilmiştir. Bu verilere dayanarak Van hakkında yapılan tanıtım faaliyetlerinin yetersiz kaldığı söylenebilir. Yerel otoriteler ve turizm işletmeleri bu eksikleri gidermek adına çeşitli çalışmalar yapmalıdır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Teşekkür: Katkılarından dolayı hakemlere teşekkür ederiz.

Destek Bilgisi: Herhangi bir kurum ve/veya kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Güncel Turizm Araştırmaları

Dergisi'nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazar(lar)ına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Yayın Etik Kurulundan 21/06/2021 tarih ve 2021/08 sayılı karar numarası ile izin alınmıştır.

Araştırmacıların Katkı Oranı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Veri Kullanılabilirlik Beyanı: Araştırma verileri paylaşılmamıştır.

KAYNAKÇA

- Arslan, A., Boz, H., Yılmaz, Ö. ve Boz, B. (2017). Destinasyon Karar Verme Sürecinde Riskten Kaçınma ve Yenilik Arama Davranışı Arasındaki İlişki. *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 2(2), 162-171.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavior Change. *Psychological Review*, (84), 191-215.
- Bandura, A. (1982). Self-Efficacy Mechanism In Human Agency, *American Psychologist*, (37), 122-147.
- Bandura, A. (1989). Human Agency in Social Cognitive Theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175-1184.
- Bandura, A. (1989b). Human Agency in Social Cognitive Theory. *American Psychologist*, 44(9), 1175-1184.
- Bandura, A. (1993). Perceived Self-Efficacy in Cognitive Development and Functioning. *Educational Psychologist*, (28), 117-148.
- Bandura, A. (1994). Self Efficacy. V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of Human Behavior* içinde (71-81). Newyork: Academic Press.

- Bandura, A. (1995). *Self-Efficacy in Changing Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (2000). Cultivate Self-Efficacy for Personal and Organizational Effectiveness. E. A. Locke (Ed.), *Handbook of Principles of Organizational Behavior* içinde (120-135). Oxford: Blackwell Publishing.
- Basım, H. N., Korkmazıyürek, H. ve Tokat, A. O. (2008). Çalışanların Öz Yeterlilik Algılamasının Yenilikçilik ve Risk Alma Üzerine Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 121-130.
- Bozkurt, Ö., Meriç, S. ve Kaymış, B. (2020). Otel İşletmelerinde Bulunan Ergonomik Risklerin Değerlendirilmesi: Van Örneği. *Journal of Tourism Theory and Research*, 6(1), 20-34.
- Brunel, O. ve Pichon, P. E. (2004). Food-Related Risk-Reduction Strategies: Purchasing and Consumption Processes. *Journal of Consumer Behaviour: An International Research Review*, 3(4), 360-374.
- Buhalis, D. (2000). Marketing The Competitive Destination of The Future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Chang, S. Y. (2009). Australians' Holiday Decisions in China: A Study Combining Novelty-Seeking and Risk-Perception Behaviors. *Journal of China Tourism Research*, 5 (4), 364-387.
- etin, F. (2011). Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı ve Kontrol Odağının Rolü. *Business and Economics Research Journal*, 2(3), 69-85.
- Demir, Y. ve Önem, H. B. (2012). KOBİ'lerin Finansal Risk Algı Düzeyine Yönelik Bir Araştırma: Isparta-Burdur İlleri Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(16), 23-39.
- Deniz, A. ve Erciş, A. (2008). Kişilik Özellikleri ile Algılanan Risk Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2), 301-330.
- Featherman, M. S. ve Pavlou, P. A. (2003). Predicting E-Services Adoption: A Perceived Risk Facets Perspective. *International Journal of Human-Computer Studies*, 59(4), 451-474.
- Fuchs, G. ve Reichel, A. (2006). Tourist Destination Risk Perception: The Case of Israel. *Journal of Hospitality & Leisure Marketing*, 14(2), 83-108.
- Gegez, E. (2010). *Pazarlama Araştırmaları*. (3. Baskı), İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Hair, J. F. Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2006). *Multivariate Data Analysis*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Hung, K. ve Petrick, J. F. (2012). Testing The Effects of Congruity, Travel Constraints and Self-Efficacy on Travel Intentions: An Alternative Decision-Making Model. *Tourism Management*, 33(4), 855-867.
- İçöz, O. (2001). *Turizm İşletmelerinde Pazarlama: İlkeler ve Uygulamalar*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Krueger Jr, N., ve Dickson, P. R. (1994). How Believing in Ourselves Increases Risk Taking: Perceived Self-Efficacy and Opportunity Recognition. *Decision Sciences*, 25(3), 385-400.

- Lee, M. C. (2009). Factors Influencing The Adoption of Internet Banking: An Integration of TAM and TPB with Perceived Risk and Perceived Benefit. *Electronic Commerce Research and Applications*, 8(3), 130-141.
- Llewellyn, D. J., Sanchez, X., Asghar, A. ve Jones, G. (2008). Self-Efficacy, Risk Taking and Performance in Rock Climbing. *Personality and Individual Differences*, 45(1), 75-81.
- McLeod, S. (2007). Maslow's hierarchy of needs. *Simply psychology*, 1,1-18.
- Meriç, S. (2017). *Turizm İşletmelerinde Yenilikçiliğin Görünmeyen Yüzü, Değişime Direnç ve Örgütsel Sessizlik: TRA1 ve TRB2 Bölgesi Analizi*. (Doktora Tezi) Erzurum: Atatürk Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Meriç, S. ve Erten, Ş. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Turizm Algısı: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 420-440.
- Metin, D. ve Bayram Öz. E. (2021). Van. A. Türker ve G. Köksal (Ed.). Turist Rehberleri için Şehir Turu Rehberi içinde (612-625). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Metin, D. ve Kalay, H. A. (2021). Algılanan Destinasyon İmajının Turist Memnuniyeti ve Tekrar Ziyaret Etme Niyetine Etkisi: Van'ı Ziyaret Eden İranlı Turistler Üzerine Bir Araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (54), 325-352.
- Meydan, C. H. (2011). İş Tatmini ve Öz Yeterliliğin Örgüt İçi Girişimciliğe Etkisi: Kamu Sektöründe Bir Araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(1), 25-40.
- Mitchell, V. W. (1992). Understanding Consumers' Behaviour: Can Perceived Risk Theory Help. *Management Decision*, 30(3), 26-31.
- Mitchell, V. W. (1998). A Role for Consumer Risk Perceptions in Grocery Retailing. *British Food Journal*, 100(4), 171-183.
- Orhun, B. N. ve Meriç, S. (2019). Turizm İşletmelerinde Korku Kültürü ve Yönetimi. F. Alaeddinoğlu, S. Özer, S. Şahin, H. Arslan Kalay (Ed.). Turizm Araştırmaları içinde (41-70). İstanbul: Paradigma Akademi.
- Orhun, B. N. ve Meriç, S. (2020). Son Şans Turizminin Medyadaki Yansıması: Hasankeyf Örneği. *Journal of Academic Tourism Studies*, 1(1), 6-18.
- Roselius, T. (1971). Consumer Rankings of Risk Reduction Methods. *Journal of Marketing*, 35(1), 56-61.
- Sekaran, U. (2003). *Research Methods for Business*. New York: John Milley and Sons.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Pearson.
- TÜİK, (2020). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları. Erişim Tarihi: 31.12.2020, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210>
- Türetgen, İ. Ö. ve Cesur, S. (2007). Öz Etkinlik Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri-II, *Öneri Dergisi*, 7(28), 337-343.
- Türk Dil Kurumu (2021). *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Adresi: [www.//sozluk.gov.tr/](http://sozluk.gov.tr/) Erişim Tarihi: 20.11.2021.

- Türker, A. (2013). *Tatil Yeri Seçiminde Ülke İmajının Turistin Risk Algısı Üzerine Etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wood, C. M. ve Scheer, L. K., (1996), Incorporating Perceived Risk Into Models of Consumer Deal Assessment and Purchase Intent, *Advances in Consumer Research*, (23), 399-404.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2011). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yener, D. ve Taşcıoğlu, M. (2020). Algılanan Risk ve Yenilikçiliğin Tüketici Direnci Üzerindeki Etkisi: Ebeveynlerin Organik Gıdalara Karşı Tutumları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(2), 429-441.
- Yiğitbaş, . ve Yetkin, A. (2003). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Özetkililik-Yeterlik Düzeyinin Değerlendirilmesi. *CÜ Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 7(1), 6-13.